

EDINOST

„EDINOST“
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob torekih, četrčkih in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesce . . . 3.— . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— . . . 9.— za vse leto . . . 12.— . . . 18.—
Naročnine je plačevati naprej na naročbe brez priložne naročnine se uprava ne ozira.
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč. izven Trsta po 4 nč.

Oglas se računa po tarifu v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulice Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravnništvo ulice Molino piccolo št. 3. II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklame oije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinost je moč“.

Rojakom!

Bliža se praznik naših narodnih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda.

Vsaki Slovenec, kateremu v prsih bije plemenito srce za dom in narod, spomni se o tej priliki krasnega narodnega običaja ter položi na žrtvenik domovine svoj

Cirilo-Methodov dar!

Saj je namenjena ta žrtev dični družbi sv. Cirila in Metoda, katera nam s tako lepim uspehom vzgaja naš narodni naraščaj, našo milo deco. Koliko stotin slovenskih otrok je že rešila narodu in veri ta vrla naša družba! Brez nje bili bi ti otroci postali ali narodni odpadniki ali bi bili celó ostali ne le brez vsake narodne ampak, tudi brez verske vzgoje. In ta nevarnost preti naši deci povsod ob mejah slovenskega ozemlja. Treba je torej, da vsaki Slovenec po svoji moči podpira našo šolsko družbo, da bode mogla še za naprej takim uspehom vršiti svojo vzvišeno nalogo.

Zadnji politični viharji, ki so divjali po naši domovini, zahtevali so poleg družih tudi mnogo denarnih žrtev, posebno na Primorskem. Trpela je zaradi tega tudi družba sv. Cirila in Metoda, kajti njeni dohodki so se znatno zmanjšali v tem času.

Slovinci in Slovenke! Spomnite se zopet naše šolske družbe sedaj, ko se je nekoliko podela politična borba. Pokazite s tem, da Vas nobeden vihar ne podere, temveč da si hočete zagotoviti **boljšo prihodnost v svoji deci**. Ne zabite torej dne 4. julija ter pošiljajte naši šolski družbi obilen

Cirilo-Methodov dar.

Trst, meseca junija 1897.

Načelnštvo moške podružnice sv. Cirila in Metoda.

Op.: Darovi se bodo objavljali v listu „Edinost“, sprejema pa jih podružnični blagajnik g. d. r. Josip Abram, odvetniški kandidat v pisarni odvetnika g. Dr. M. Pretnerja, Piazzetta S. Giacomo. št. 1. I nad.

PODLISTEK

Fromont mlajši & Risler starši. 131

ROMAN.

— Francoski pisal Alphonse Daudet, preložil Al. B. —

Delobelle pa se je debelil v isti meri, kakor je hujšala njega uboga „svetnica“. Ravno je bil našel močno dišečo juho, ki je bila pripravljena zanj v gorkem pepelu, ko je čul naglo trkanje na vrata. Igralec se je prestrašil — nocoj je videl v gledališču Beaumarchais grozno igro, ki je navidez celó ilustrovani gledališki list poškrpila s krvjo. Stresel se je, ko je nekdo želel ustopiti o tej ne- navadni uri.

„Kdo je?“ je zaklical nekako plaho.

„Jaz sem... Sidonija... pustite me hitro noter!“

Od mraza tresoča se je stopila v sobo, vrgla s sebe tulasti šal, stopila k peči, v kateri je ugaševal ogenj, ter takoj pričela s hudimi besedami iztresati jezo, ki jej je stiskala grlo že jedno uro. In ko je poluglasno — da bi ne zbudila gospe Delobelleove, ki je spala v sosednji sobi — pripovedovala o prizoru v tvornici, delala je dragoce- nost plesne obleke v tem siromašnem petem nadstropju, svetla belota njenega zmečkanega krila med kupom slabih klobukov in okoli ležečih slavnatih odpadkov popolni utis pretresujoče drame,

V tolažbo.

I.

Hudi, britki časi so nastopili za nas Primorske Slovence, časi, ki tiščijo jekleno pestjo na nas, hoteči nas streti, zadušiti za zmiraj. Bati se je, da se obup in črna tuga polastita zvestih slovan- skih src po obrežju jadranskega morja, da upade pogum in da se nada v boljšo bodočnost jame umikati temi britke resignacije, kakor se umika večerna zarja pred nastopajočo temo — z eno be- sedo: Slovani Primorja vidimo pred seboj črno pogrbeno mizo in na njej grozno pero, katerim nam je brezsrčni sovražnik našega naroda, našega življenja že podpisal smrtno sodbo, našemu življe- nju — za vselej! V našo lastno hišo je pridrl, v naši lastni hiši postavil je to mizo, pogrnil jo s črnim, položil nanjo pero — v naši lastni hiši se piše smrtna sodba našemu narodnemu življenju. Vse to je nezakonito, je kruto, kajti sovražnik ni naš sodnik, mi ne njegovi krivci; sovražnik nima pravice pridreti v našo hišo, ker ga v to ne po- oblašča ni prijateljstvo, ni avtoriteta. Ker je pri- drl brezi teh privilegijev, je smatrati torej njegov pohod nasilnim, krivičnim. Ker pa je to oboje le čin barbarstva, smemo javiti pred vsem svetom, da sovražnik bide se svojim postopanjem v obraz evropski civilizaciji, katera ne dopušča nikomur, dotikati se tujega blaga, tujega življenja.

Zakon modernega življenja in civilizacije dovo- ljuje slehernemu zemljanu, da se izobražuje in razvija na svojih tleh ter da postaja tako vreden mesta v vrsti civilizovanih čel človeštva v devet- najstem veku; a ta isti zakon civilizacije pa za- jedno strogo prepoveduje vsakomur, zadrževati svojega bližnjega na potu do popolnosti človeške, do blagostanja, kakoršno je mogoče v devetnaj- stem veku. Kdor se torej zagrešuje na tak način — in naj mu je slučajno še tolika moč na razpo- lago, — on se zagreša proti modernim zakonom civilizacije na kaznjiv način in sam ni vreden, da je ud civilizacije, ker je še sam necivilizo-

jedne tistih silnih katastrof, vsled katerih se je hipoma izpremenil stan, imetje in čutstva.

„Nikdar več ne pojdem nazaj v tisto hišo... sedaj je konec za vselej, svobodna sem, popolnoma svobodna.“

„A kdo neki te je izdal tvojemu možu?“ je vprašal igralec.

„Fran, o tem sem prepričana trdno. Nobe- nemu drugemu bi Risler ne bil verjel; sinoči je prišlo pismo iz Egipta... Kako je ravnal z menoj vpričo tiste ženske... prisilil me je, da sem poklek- nila pred njim... A jaz se bodem maščevala! sreča, da sem pred odhodom še vzela nekaj s seboj, kar mi bode pomagalo pri tem!“

In njeno prejšnje smehljanje jej je zopet igralo okrog blelih ustnic.

Stari komedijant jo je poslušal z živim zani- manjem. Ukljub usmiselnju z Rislerjem, siromakom, in celo s Sidonijo, katero je v svojem gledališkem jeziku imenoval „lepo grešnico“, si ni mogel kaj, da bi vse dogodbe ne jemal s čisto dramatičnega stališča. Premagan od svoje manije, je naposled izbleknil besede: „Kakšna krasna situacija za peto dejanje!“

Sidonija ga ni čula; baveča se z neko zlo- bno mislijo, kateri se je zadovoljno nasmihala, je proti ognju molela predrte nogavice in fine, od snega zmočene čevljičke, da bi jih posušila.

v an, neizomikan, nepopolni! To pa brez vsacega razločka na stan, poklic ali kako drugo socialno stopinjo. Ako se torej v tem obziru, v obziru zaviranja na civilizaciji, pregreša tudi naj- viši državni dostojanstvenik, ker mu je v to po- deljena priložnost in moč, obsoditi ga mora civili- zovana moderna družba kakor ga tudi obsoja a priori. Ako se torej jedno navidezno in na z unaj malo bolje civilizovano pleme hoče dvigati nad drugo, navidezno in od zunaj, ~~pravi~~ civilizovano pleme, je to znak barbarstva, brez- srčnosti, in strankarskega neukrotenege sovraštva, torej lastnosti, ki so z obsodbo vseukup- nega tribunala civilizacije izčrtane iz knjige zakonov modernega dostoj- janstva človeške družbe. In le v onih masah človeštva, kamor še ni prodrl svit moderne civilizacije, so mogoči taki nasilni, od puha strasti navzeti pojavi.

In to se godi pri nas na Primorskem; pod temi pojavi necivilizovane družbe moramo trpeti primorski Slovani.

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 30. junija 1897.

Benečanski lev v zgodovini tržaški. Tr- žaško časopisje se noveji čas mnogo bavi z bene- čankim levom. Vsemu gibanju na čelu stoji seveda vedno „napredni“ „Indipendente“, ki bi hotel, da se lev na palači Giustiniani v Genovi prenese v Trst v znamenje, da so pozabljeni nekdanji boji med Trstom in Benetkami, odkar Benetke niso več — pod Avstrijo. Ogromna večina prebivalstva tržaškega da želi tega v znak nastopivšega „miru“. Toda v Trstu je še nekaj takih čudežov, ki trdè, da Trst in Benetke nimata čisto nič ukupnega in da mi absolutno ne trebamo nikakih znakov „po- mirjenja in bratovstva“. Nekaj takih čudežov je sklicalo minole sobote „konferenco“ v prostorih restavracije „Giardinetto“. Glavni govornik na tej konferenci je menil, da na naših tržaških spome- nikihi ni nikjer videti noge leva sv. Marka, mar-

„Kaj pa bodeš počela sedaj?“, je vprašal De- lobelle čez nekaj časa.

„Do jutra ostanem tu... odpočijem se... vse drugo pa še pride.“

„Žal mi je, da ti ne morem dati postelje, ubožica... Mama Delobelle že spi...“

„Ne skrbite zame, ljubi Delobelle. Tam v naslanjaču bodem spala... Sitnostij vam nočem na- pravljati.“

Igralec je vzdihnil.

„Naslanjač... ah! last naše dobre Zizi. Tudi ona je marsikatero noč prebila v njem, ako je bilo kaj nujnega dela. — Da, da, mrtvim se res godi najboljše!“

Take tolažljive in samoljubne izreke je imel vedno pripravljene, in jedva se je ta pot žnjimi potolažil, se je strahoma spomnil, da je njegova juha že skoro mrzla. Sidonija je zapazila njegovo razburjenost.

„Vi bi radi večerjali, ne dajte se motiti!“

„Prav praviš... ravno sem hotel začeti. — Tudi to spada k našemu poklicu, k trdemu življe- nju, katero imamo mi... kajti jaz čakam pogumno, ljubo dete... nisem se odrekel... in se nikdar ne odrečem!“

(Pride še.)

več se moramo le spominjati titanskih bojev, ki so jih bili naši predniki z Benečani. — Ta „konferenca“ je postala usodna za nekoga urednika „Indipendentovega“. Udeležniki konference so namreč zapeli avstrijsko himno v znamenje, da Trst mora imeti posla z avstrijskim orlom, ne pa z benečanskim levom. Ne treba praviti, da poročevallec „Indipendenta“ — ni pel avstrijske himne. Toda — kakor rečeno — na tem sestanku je vel nekam čuden, recimo: nebenečanski duh in udeležniki sestanka so hoteli po vsej sili, da avstrijsko himno mora peti vsakdo, ki je prišel na ta shod. In tako so zahtevali tudi od poročevalca radikalnega lista! Toda mož pa je menil, da Garibaldinec ne poje in tudi ne ustaja, kadar drugi pojejo avstrijsko himno! Beseda je dala besedo in iz besed so nastali potem — udarjajoči argumenti! Prijatelja beneškega leva so baje naklestili pošeno. To pa ni užalilo le njegovih — pleč, ampak tudi njega „vzvišena čutstvosvanja“. In v ogorčenju, ki mu je zakipelo v patrijotiški duši, rekel je Garibaldinec ali oboževatelj Garibaldincev marsikaj, kar ne bi bil smel reči in veselega prepiranja in pretepanja žalostni zaključek je bil ta, da je vrlega „Indipendentejevca“ skrbna policija dela pod ključ, ker se je mož baje zadel celo ob več §§., ki govore o dolžni udanosti in lojalnosti do države in vladarja. Mi nismo bili poleg, ali ljudje nam poročajo tako.

V svojem epilogu k tej veseloigrji z žalostnim zaključkom — žalostnim namreč za poročevalca „Indipendentovega“ in prijatelja beneškega leva — pravi „Indipendente“, da je oni mladenič „un giovanotto di sentimenti più famigliari a tutti i cittadini“. To se pravi po narečju radikalnega lista, da je čutstvosvanje tega mladeniča, ki ne poje avstrijske himne, bolj sorodno, bolj familijarno vsem meščanom. Hvala za pojasnilo! Tako pojasnilo je vredno zlata, ako je prišlo iz predal lista, ki je glavno glasilo onih, ki so se v zadnji čas baje popolnoma spoprijaznili z avstrijsko ustavo in z državno mislijo avstrijsko. Kako vendar upliva na izvestne ljudi — benečanski lev!! Ta simbol nekdanje moči in slave republike sv. Marka ima še sedaj — ko o republiki ni več sledu — toliko tajnostne sile, da razvozljuje jezike izvestnim krogom, da brbljajo, kar bi radi potajili — drugi. In tudi „Indipendente“ je rekel v svojem epilogu nekaj, kar je liki elektriška svetiljka posvetilo v shrambico čutstvosvanja naše gospode. Rekel je namreč: da italijanska mesta so se vendar združila v jedno državo v zlic vsemu sovražtvu, ki je vladalo nekdanj med njimi!! Kdor zna čitati tudi med vrstami „Indipendenta“, ta si prav lako izcerpi moralo, katero je hotel napisati radikalni list. Ako so se združila italijanska mesta v zlic nekdanjemu sovražtvu, zakaj . . . . . zakaj naj bi v Trstu ne častili sedaj . . . . . beneškega leva v zlic nekdanjim titanskim bojem. . . . . Dovzetno občinstvo „Indipendentovo“ naj le čita dalje, kar ta list ni mogel napisati izrecno! „Indipendente“ že ve, da ga razumejo njegovi čitatelji.

Ali razumemo ga tudi mi in razumeti bi ga morali slednjič tudi gospoda na Dunaju ter sprevideti bi morali, koliko drzno komedijo tirajo tam gori sedaj — laški poslanci!! Grof Badeni naj le prečita — in ako ne zna italijanski, naj si da prevesti — članek pod naslovom „Tra le zampe d'un leone“ v „Indipendentu“ od 28. t. m. Ne bo mu škodilo, ako pogleda s svetilnico v obraz takemu izdajstvu! Ako hoče grof Badeni poznati našo gospodo, mora jo poslušati v Trstu in ne na Dunaju. Za Dunaj imajo gospoda drugačen reper-toir. Toliko smo smatrali za svojo dolžnost, da opozorimo na najnovejšo neavstrijsko demonstracijo, ki jo hote uprizoriti v Trstu z — benečanskim levom!

Vedno huje in — odkriteje se vedejo naši Nemci. Te dni so priredili svojo germansko „Sonnwendfeier“ v Göttingu pri Gradcu. Na tej slavnosti so se godile stvari, ki morejo prisiliti rudečico jeze in srama na lice vsakega Avstrijca. Med slavnostjo so trgali črnorumeni zastave z mlajev ter jih metali v ogenj. Tako daleč so torej že prišli, da pozabljajo na najprimitivnejše oziroma do lastne države, da očitno zasramujejo znake državljanske in dinastiške zvestobe. In pred takimi ljudmi naj bi kapitulirala avstrijska vlada!! Radi takih ljudij naj bi se umaknile jezikovne na-

redbe?! Vlada, ki bi to storila, gazila bi v blato svojo lastno dolžnost! Čem drznejše mečejo v ogenj avstrijsko zastavo ti zbesneli Velenemci, tem trdneje mora vlada držati kvišku avstrijsko zastavo, — ki mora biti zastava jednake pravice za vse! Vsaka najmanjša popustnost nasproti takim ljudem, bil bi zločin na škodo države, na škodo narodov in na škodo miru. Nikdar morda še se ni kazalo tako jasno, kakor sedaj, da je borba za jednakopravnost v Avstriji zajedno borba za osiguranje bodočnosti te države. Saj vidimo, da le oni bezne proti jezikovnim naredbam in proti enakopravnosti, ki so že davno iztrgali iz svojih src ljubezen do avstrijske domovine in ki iščejo svojega narodnega vzveličanja tam na shodih na pruskih tleh.

V nedeljo je bil velik sestanek v Aussigu na Češkem, na katerega je došlo vse polno heilbratov iz Nemčije. Jednemu so pa oblasti vendar preprečile pristop. To je posl. v drž. zboru Nemškem, kričač Zimerman. Izgnan je iz Češke za jedno leto. Prav pravi „Reichswehr“: „Mi smo sicer zvezani z Nemčijo, toda naše notranje stvari si že uredimo sami, tudi brez dovoljenja g. Zimmermana in tovarišev. Tako daleč še nismo in tako daleč ne pridemo nikdar“.

Ako Bog da, nikdar! Ali na to naj pazijo v prvi vrsti oni, ki so poklicani, da varujejo ugled, avtoriteto in samostojnost naše države. Čim odkriteje nastopajo Velegermani, čim drznejše dviga svojo glavo izdajstvo, tem odločneje morajo povdarjati oblasti načelo: Avstrijo — A v s t r i j e m. Drugim pa: roko proč!

Za enakopravnost. Okrajni zastop na Vrnskem je sklenil dne 22 t. m. na predlog g. Antona Viranta resolucijo, katera se glasi: „Okr. zastop Vrnski odobrava jezikovni naredbi za Česko in Moravsko kakor čin pravičnosti ter prosi visoko vlado, da izda take naredbi tudi za vse slovenske pokrajine in tako uresniči člen XIX. državnih osuovnih zakonov. Ta predlog je bil vsprejet soglasno od 15 navzočih členov razen jednega nemškega, ki je pri predlogu ostavil sejno dvorano. Tako je prav! Vrnskemu okr. zastopu naj bi sledili z enakimi resolucijami drugi zastopi po Slovenskem ne oziraje se na to, koliko Judežev ostavi pri tem dvorano.“

Kar ne gre, pa ne gre. Poročali smo že, da so se nemške občine na Češkem postavile v bran proti jezikovnim naredbam s tem, da nečejo več pobirati državnih davkov v prenesenem delokrogu in hočejo tako pritiskati na vlado, da umakne jezikovne naredbi ali pa da jih skrči v prilog Nemcem. Toda vlada hoče vročekrvnim tevtonskim županom dati primeren odgovor. Okrajni glavar v Litoméřicah zahteval je od župana dra. Funkeja zapisnik dotične seje, v kateri je bilo sklenjeno zaustaviti posle v prenesenem delokrogu. Ker se je zahtevanje zapisnika izvršilo na temelju §. 102 češkega obč. reda, je pričakovati, da okrajni glavar ukrep občine jednostavno prepove, ker se z istim protivi obstoječim zakonom.

Kriza v Nemčiji. Vse kaže, da se pripravljajo preobrat v vodstvu vnanje politike nemške. Poleg državnega tajnika v ministerstvu za vnanje stvari Marschalla je tudi državni tajnik Büttcher podal svojo ostavko. Na mesto prvega je stopil — četudi le začasno za sedaj — dose-danji nemški poslanik v Rimu, Bülow. Še bolj pa nego ta prememba v osebah je znamenito in pomembno dejstvo, da je državni kancelar knez Hohenlohe obiskal starega Bismarcka in je njiju pogovor trajal cele štiri ure. Ako pomislimo, da je bil Bismarck zadnja leta persona ingrattissima na pruskem dvoru in ni prizanašal se svojo strupeno grajo ni voditeljem nemške politike, ni cesarju Viljumu samemu, moramo — ako hočemo ali nočemo — pripisovati političko važnost temu obisku. Ali znači ta obisk, da se Nemčija zopet povrača k svojemu staremu kurzu?! Ali hoče res iskati zopet tistega „kakor zvonik visokega prijateljstva z Rusijo“, s katerim je stari Bismarck vedno strašil Avstrijo in jo lovil v svoje mreže?! Ozirom na te pojave v Nemčiji ni brez pomena tudi pojav v seji italijanske zbornice dne 28. t. m. V tej seji je predsednik prečital pismo laško-francozke lege, proslavljajoče spomin na dogodke pri Solferinu, ko so namreč Francozi in Italijani dne 24. junija 1859 rama ob rami premagali avstrijsko vojsko! Predsednik je rekel, da je smatral za svojo dolžnost, da brzojavno izrazi čutila zbornice! Rimsko poročilo nam sicer

ne pravi, kakova so ta čutila, ali uganemo jih lahko, ako smo čuli, da je zbornica italijanska entuzijazmom pozdravila delovanje laško-francozke lege in je zahvalila isto najprisrčnejše, tako, kakor je predlagal — gospod Imbriani! Kadar govori Imbriani, ne treba nadaljnjih pojasnil. —

Mi smo povdarjali takoj po znamenitih dogodkih povodom obiska našega cesarja v Petrogradu, da je trozveza prav za prav zgubila pravico do obstanka, posebno pa da je nenaravno, ako bi Italija še nadalje vztrajala v tej zvezi. Sedanji dogodki opravičujejo naše menenje. Vse kaže, da se spremembami v nemškem ministerstvu za vnanje stvari pripravljajo sprememba v splošni politiki Evrope.

Razprava proti Barkovljanom.

Iz govora branitelja dra. Gustava Gregorina.

Slavno sodišče! Prej ko mi je bilo dano slišati obtožni govor čast. gosp. zastopnika državnega pravdnštva, si pač nisem mogel misliti, da bodem imel tako težko nalogo s svojimi brambenim govorom, kakor jo imam sedaj, ko mi je odgovarjati na obtožni govor.

S tem pa nočem nikakor priznati, da me je morda obtožni govor prepričal bolj nego obtožnica o opravičenosti obtožbe, kakor jo je dvignilo državno pravdnštvo. Ne, ravno nasprotno! Govor čast. g. zastopnika državnega pravdnštva vtrdil me je le še bolj v prepričanju, da je obtožba taka, kakoršna je, jako šepava in pogrešena. V tem prepričanju vtrdila me je strastnost, s katero je zastopal obtožbo čast. gosp. zastopnik državnega pravdnštva, strastnost, kateri bi ne smelo biti mesta v teh prostorih.

Način torej, katerim je zastopal čast. gosp. drž. pravdnika namestnik obtožbo, otežuje mi nalogo branitelja, ker nisem vajen prestopati meje mirne objektivnosti. Radi tega brzdal se bodem po možnosti ter skušal mirno odgovarjati na izvajanja čast. gosp. zastopnika državnega pravdnštva.

Najprej je izvajal č. g. drž. pravdnštva namestnik, da gojijo tržaški okoličani že več časa čut sovraštva proti našemu mestu, kakor se je izrazil v imenu ne le današnjih obtožencev, ampak tudi v imenu vse slovenske okolice tržaške moram slovesno protestovati proti taki neopravičeni insinuciji.

Okoličani tržaški so res v zadnjem času, ali prav za prav po zadnjih volitvah počeli marsikatero nasilstvo. A vsa ta nasilstva niso izvirala iz sovraštva proti meščanom, nego so bili le obupen pojav ogorčenosti, provzročene od one tu vladajoče stranke, katera se ni zadovoljila s tem, da je o zadnjih državnoborskih volitvah vsakojakimi sredstvi odvzela tržaškim Slovincem edini državnozbornski mandat, ki jim tiče po njih številu, nego je še dala zadnjo brco možu, ki je zastopal tržaške Slovence na Dunaju okolo 25 let, možu, katerega spoštujejo tržaški Slovenci kakor svojega očeta, in sicer dala brco s tem, da ga je izključila iz mestnega sveta, oziroma deželnega zbora brez vsakega zakonitega povoda.

V takem postopanju je iskati vzrokov razburjenju tržaških okoličanov. Ko odpadejo taki vzroki, odpadejo tudi učinki.

Ako je rekel torej čast. g. državnega pravdnika namestnik, da boče dan 18. marca t. l. pomemben dan v tržaški zgodovini radi nasilstev, ki so se vršili po vsej okolici, moram dostaviti, da bode ta dan pomemben ne le v zgodovini tržaški, nego še bolj v zgodovini slovenski, ker ta dan pomenja zmago politično-strankarskega nasilja nad pravično stvarjo Slovencev v Trstu.

S tega stališča presoajate, častiti g. sodniki, čine današnjih obtožencev, katere čine same na sebi moram seveda obžalovati tudi jaz.

Prehajam na žalostne pojave na včerajšnji razpravi, katere moram obsojati in obžalovati tudi jaz, na pojave namreč, da so posamične priče, otroci, a ne stari in mladi, kakor se je izjavil čast. g. državnega pravdnika namestnik, preklicali svoje izpovedbe, storjene pred preisk. sodnikom.

Ni dvoma, da so te priče izpovedale krivo ali pred preiskovalnim sodnikom, ali pa na razpravi pred sodnim dvorom.

Ni pa nikakor opravičeno, kakor je to storil čast. g. državnega pravdnika namestnik, imeti za dokazano „a priori“, da je res le to, kar so te priče povedale pred preiskovalnim sodnikom, a nasprotno, da je vse neresnično, kar so povedale na razpravi, v kolikor se ne vjema s prejšnjimi izpovedbami.

Nočem preiskovati, kako je prišlo do tega, da je 5 ali 6 prič preklicalo svoje izpovedbe pred preiskovalnim sodnikom ter tudi nečem trditi, da bi bil gosp. preiskovalni sodnik zapisal kaj drugega, kakor so izpovedale te priče.

Konstatovati pa moram dejstvo, da se je tak preklic zgodil ter da veleslavni sodni dvor, ako ne bo hotel jemati v poštev izpovedeb teh prič, v kolikor so v prid obtožencem, tudi ne bode smel jih uvaževati, v kolikor so bile prej na škodo obtožencem.

Popolnoma proti načelom našega kazenskega postopka bi bilo, ako bi se hotelo verjeti vse to, kar so navedle omenjene priče pred preiskovalnim sodnikom, ter se ne oziralo na ono, kar so izpovedale na razpravi pred sodnim dvorom. Moram pa povdarjati, da so te priče, otroci, akoravno se jim je žugalo na razpravi zaporom, ponovno izjavile, da je le to res, kar govoré na razpravi, kjer so prisegle, dočim pred preiskovalnim sodnikom niso prisegle.

Prepričan sem torej, da veleslavni sodni dvor v tem dvomu ne obsodi onih mojih branjencev, ki so obdolženi le od takih svedokov, ki so svoje obdolžitve preklicali na razpravi, in to sicer držeči se kazenskega in sploh človeškega načela: In dubio pro reo! (V dvomu na korist obtoženca.)

Častiti g. državnega pravdnika namestnik je rekel tudi med drugim, da v svoji kazenski razpraksi ne pozna tako intenzivne opozicije proti javnim organom, kakor je bila ta v Barkovljah in ki bi imela tak uspeh!

Nerad, ali ker sem izzvan, moram poklicati državnemu pravdniku namestniku v spominu izgredé v Piranu, ki so bili tako intenzivni, da je morala hiteti iz Trsta v Piran kompanija vojakov, ter ostati tam več časa, da je krotila upornike; uspeh teh izgredov bil je pa ves drug, bil je ta — da se slavna c. kr. vlada še danes ne upa postaviti dvojezičnih napisov na javnih uradih v Istri. Častitemu g. državnega pravdnika namestniku zdelo se je tudi potrebno braniti čast mestnih stražarjev, rekši, da jim ni šteti nikakor v sramoto, ako so bežale, ko jih je bilo vendar le pet proti vsem Barkovljam. Jaz nočem preiskovati tje strani postopanja mestnih stražarjev; ali konstatovati smem in moram, da so mestne straže same krive, ako so prišle v tak položaj in to najprej, ker se niso taktno obnašale proti razburjenemu ljudstvu, a v drugo, ker so taktično popolnoma krivo postopale, ko so se tri od njih razletele na vse strani iskat pomoči, pustivši stražo De Angeli samo.

Obtoženci Avgustin Pertot, Josip Pertot in Ivan Marija Pertot-Žepe izjavili so namreč, da so mestne straže provocirale ljudstvo s tem, da so vpile: „Viva Mauroner, speté, speté, ve range-remo ben adesso“ (Čakajte, čakajte, vam jo že pokažemo zdaj); „ecco un altro ščavo“ (Glej drugega „ščava“) in ščavi porchi (Slovenske svinje)! Te obdolžitve podpirati nezavržni priči Pertot Jakob (Japa) in Pertot Josip, katera sta pritrdila, da je bilo postopanje mestnih straž skrajno provokatorično ter da ne bi se bilo zgodilo ničesar, ako bi mestne straže ne bile postopale tako, kakor so.

Seveda čast. g. zastopnik državnega pravdnikstva pravi, da mora verjeti mestnim stražarjem, katere zanikajo vse to, in sicer da jim mora verjeti, kakor javnim organom; jaz pa ponavljam, kar sem mimogredé omenil že včeraj, ko sem utemeljeval svoj predlog, da se zaslišijo nekatere nove priče, da ako bi veroval mestnim stražam v vsakem drugem oziru, imam povoda, da jim ne verujem, v kolikor zanikajo od prič potrjeno provokacijo, ker niti ne moremo zahtevati, da izpovejo proti sebi stvari, ki bi jim morale škodovati glede na njih službo; v to niso zavezane niti po našem kazensko-pravnem postopku.

Pohvala pa, ki jo je izrekel čast. g. drž. pravdnika namestnik finančnim stražam na njih postopanju, je zajedno graja za mestne straže, ki

bi bile lahko dosegle isti etekt takoj v začetku, ako bi bile znale postopati z razburjenim ljudstvom, s čemer bi bile preprečile, da sedi danes toliko oseb na obtožni klopi.

(Na to je govornik kritikoval obtožni spis, dokazoval nekrivdo ali manjšo krivdo pojedinih svojih branjencev ter navajal olajševalne okolnosti, ki govoré na korist obtožencem). Zaključil je svoj govor tako-le:

Častiti g. drž. pravdnika namestnik je rekel, da je prepričan, da bomo mi zagovorniki naglašali v svojih brambenih govorih tudi idealni, etični moment, ki je navel obtožence do kazenskih činov, radi katerih so obtoženi, a on da mora izjavljati že vnaprej, da takega etičnega momenta ni mogoče trditi v ožgled takim barbariskim činom.

Jaz pa mu odgovarjam, da tak idealen etičen moment obstaja, seveda ne v dejanju kakor takem, nego v nagibih, ki so vodili obtožence; kaznjivo dejanje ne more vzeti etičnega pomena nagibu; nagib je lahko idealen-etičen, tudi ako je storjeno dejanje kaznjivo.

Častiti gosp. drž. pravdnik rekel je proti koncu svojega govora, da so oči vsega tržaškega meščanstva obrnjene do Vas, gospodje sodniki ter da pričakuje užaljeno meščanstvo zdravilnega izgleda pravice. Jaz pa pravim: oči vseh nas so obrnjene do Vas, gospodje sodniki, od katerih pričakujemo, da dokazete, da znaste hoditi ono pravo srednjo pot, ki da zadoščenje žaljeni pravici brez ozira na strankarske želje in namene.

Gosp. zastopnik državnega pravdnika postavil se je na isto stališče, na katerem stoji slavni mestni magistrat v svojem poročilu, s katerim je poročal o izgredih v Barkovljah, in ki se završuje tako le: „Polaga se na srce tej slavni oblasti (t. j. c. kr. dež. sodišču), da z navadno hitrostjo in enerzijo uvede potrebne korake, ker po menenju podpisane (ravnatelja Gandusia) bode to edino sredstvo, da se zabrani ponavljanje izgredov, kateri, kakor se je poročalo, postavljajo v vedno in resno nevarnost osebe in imetje“.

(Ta del magistratnega poročila prečital je govornik v italijanskem izvorniku). Po mojem menenju (rekel je branitelj povzdignjenim glasom), bode edino sredstvo, da se zabrani ponavljanje takih izgredov, kolikor se tiče vas, čestiti gospodje sodniki, da trezno odmerite ono kazen, katero so obtoženci zares zaslužili; kar se pa tiče političnih oblasti, skrb njih naj bode, da se odstranijo vzroki, ki razdvajajo dve narodnosti, živeči na tržaškem ozemlju.

Različne vesti.

Vabilo. Tržaška možka podružnica družbe sv. Cirila in Metoda, ki priredi dne 4. julija veselico v proslavo spomina naših sv. bratov Cirila in Metoda (glej vsopred na drugem mestu), vabi s tem sl. pevsko društva iz mesta in okolice na udeležbo, s prošnjo, da nastopijo tudi ona med svobodno zabavo.

Ne stori drugim, kar ne želiš, da bi drugi storili tebi! To je lep pregovor, ki obseza vso modrost, potrebno za to življenje. Ako bi se ljudje ravnali po tem pregovoru, ne bilo bi krivice na svetu in po takem tudi ne preprirov in sovraštva. A ne z lepa kje drugje se ne gazi tako v blato ta lepi nauk, nego ravno pri nas na Primorskem. Italijanska gospoda gazijo neprenehoma v blato vse, kar je sveto in drago drugačemislečim; ali ako se je dogodilo njim samim, da se je kdo — če tudi v najrablejši obliki — dotaknil njih čutstev, tedaj pa jočejo kakor mali otroci in moralizujejo, kako treba spoštovati čutstvovanje drugih ljudi.

Te dni se je gospodi laški dogodilo nekaj neprijetnega. To pa je bilo tem neprijetneje, ker ni prišlo od slovenske, ampak od laške strani. Minole nedelje je bilo v Izoli mnogo tržaških izletnikov. Zvečer, ko je imel odpluti parnik, vsklikati so jeli izolanski socijalisti: „Viva Ucekar! M... per Hortis!“ To je baje silno užalilo izletnike, ki so reagirali na te vsklike. Beseda je dala besedo in kmalu bi bilo prišlo do najhujega.

Ta dogodek je dal povoda „Indipendentu“, da je napisal silno elegično notico, v kateri milimi besedami obžaluje tako žaljenje čutstev in svari Izolane, naj se ogibljujejo — demonstracij!!

Ali ste ga čuli? To je tisti „Indipendente“,

ki brezčutno gazi v blato čutstva slovenskih so-deželanov in ki neprestano neti sovraštvo Italijanov do Slovanov, ki v svoji intoleranci proganja celo siromašne slovenske perice, ki bi hotel pognati na ulico [na tisoče slovenskih rodbin ter porušiti na tisoče ekzistencij, ki bi v narodni strasti svoji hotel trgati kruh izpred ust slovenskim trpinom; to je tisti „Indipendente“, ki neprestano haranguira razvneto niže laško ljudstvo na izgredé zoper „Slovence“!!! Sedaj pa, ko je le malo okusil, kako hudo to dé, govori jokajočim glasom, kako grdo da je to, ako se prirejajo demonstracije. Naj le malce počakajo gospoda: pride še hujše! Oni sami izkoriščajo slabe instinkte v ljudstvu, a motijo se, ako menijo, da sad, ki mora vskliti prej ali slej iz takega semena, ne bode grenil tudi — njihovih ust. Kdor seje veter, bode žel vihar! Grozno se bode še maščevalo na njih, ker niso nikdar ni sami mislili, ni druge opominjali na pregovor: Ne stori drugim, kar ne želiš, da bi drugi storili tebi!

Cvetje iz irredentovskega vrta. V isti hip, ko so v italijanski zbornici poslancev slavili francoško-laško lego v spomin na nesrečo Avstrije pri Solferinu, v isti hip je avstrijska garnizija v avstrijskem Tridentu slavila spomin na bitko pri Kustoci leta 1866., ko je avstrijska vojska slavila dan sijajne zmage nad Italijani. Preznačilno je za mišljenje naših italijanskih politikov, da se v avstrijskem Tridentu izhajajoči „Alto Adige“ niti ne spominja proslave sijajne avstrijske zmage, pač pa ima obširno poročilo iz Verone o proslavi spomina na bitko pri Solferinu, kateri dan je bil dan nesreče za državo avstrijsko. To je patrijotizem, soroden onemu tržaških oboževalcev — benečanskega leva!!

Znamenje časa. S Pomjansčine nam pišejo: Komur ni znano, kje se nahaja ona glasovita zastava „Sempre avanti“, mu povemu tem potom, da je v vasi Šmarje, na Pomjansčini, v hiši nekega podajača italijanske stranke. Sem pa tje igra ta zastava kaj čudno ulogo. — Ko se je imel peljati zadnji teden milostlj. škof tržaški, monsr. Šterk skozi vas Šmarje, potrdil se je ona kupljena duša, da pokaže tudi svojemu višjemu pastirju, da v njegovi glavi ni vse prav, ampak, da se nekaj vrti, čemur pravijo zdravniki „delirium“. Mi bi morali reči „delirium tremensitalianicum“. Razobesel je tedaj ono zastavo, češ: mi sme mi, takih norcev nikjer drugod ni, kakor smo mi, kupljene dušice. No, pametni možje so mislili drugače in so kar jednostavno zahtevali, da se ima odstraniti „ono znamenje hudičevo“, kakor so rekli. Rad ali nerad moral je mož storiti to.

Ali bi radi vprašali moža, a, ker to nam ni mogoče, povprašajte ga vi pošteni šmarijski možje, kadar bode imel „l'estinio“ za 1800 gid, ali mu bodo tudi cenili ono zastavo in jo prodali? Gospoda koperska, ki je možu milostljivo prepustila zastavo, pa ne da bi se ta dragocenost cenila, še manj pa prodala. — Vendar šalo na stran! Mož je imel namreč takrat pri svoji hiši javni ples, in ne prej ne potem ni bilo videti one zastave. Zakaj jo je hotel in jo je v resnici razobesil ravno takrat, ko se je moral mimo peljati premilostljivi gospod škof? Javno vprašamo c. kr. okr. glavarstvo v Kopru: ali ono dopušča, da se na ta način izpodkopava najvišja cerkvena avtoriteta?!

Še nekaj enakega: Pred odhodom milostlj. škofa iz Trušk zapeli so ondotni dobri pevci cesarsko himno pred župniščem, a možje so hoteli hitro parkrat ustreliti iz topičev, toda jim ni dovolil ondotni usiljeni „capovila“, tudi pripadnik italijanske stranke. Ljudstvo je bilo silno razburjeno, ker ni smelo streljanjem počastiti svojega višjega pastirja in ob jednom svojega vladarja, dasi so možnarji stari in velikokrat poskušeni.

Ali ni to oboje znamenje časa? Kaj smo trdili velikokrat? Italijanska stranka skuša pri ljudstvu izpodkopati ljubezen in zvestobo do svojega vladarja in do svojih viših pastirjev. — In takih mož si „nekdo“ silno želi na krmilu občine Pomjanske! Sapienti sat!

Pevsko društvo „Zarja“ v Rojanu bode imelo svoj občni zbor jutri v petek zvečer ob 8. uri, v gostilni g. Josipa Katalana. Dnevni red po navadi. Členi tega društva se pozivljajo, da se polnoštevilno udeležijo tega zborovanja. Kolikor huje pritiskajo na nas nasprotniki, tem tesneje se moramo družiti mi! Na svidenje torej!

